Ч. 9. Pocztowa należytość opłacono ryczałtem

Львів, неділя 24. лютого 1929 р.

Рік XXXI

Виходить що тижня в неділю.
Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА
Орґан Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Редакції: 29-41.

Телеф. Друкарні: 29-26.

МИРОВІ ЧИ ВОЄННІ ФРОНТИ?

Дня 27. вересня минулого року представники 14 держав підписали в Парижи так званий пакт (умову) Кельоґа. На основі того пакту війна має бути заборонена і ті держави, які приступають до пакту, відказуються від війни, як від способу вирішування своїх суперечок, та зобовязуються шукати мирних способів, як мирові суди і т. п.

Що й казати, пакт дуже добрий! Однак ані одна держава не спішилася його затвердити. Всі дивились, що робить з ним сама Америка, котра дала почин до цього пакту. А тимчасом американський сенат таксамо не спішився затвердити свого пакту, бо декотрі сенатори казали, що він для Америки некорисний!

Так минуло три місяці. Аж 29. грудня м. р. несподівано виступив з новою мировою умовою заступник комісаря заграничних справ Радянського Союзу, Літвінов. Він звернувся з мировим предложенням на основі пакту Кельоґа передовсім до Польщі і Литви, але скоро пояснив, що до тої умови може прилучитися кожда держава, навіть така, що не має з більшовиками дипльоматичних зносин, нпр. Румунія.

Радянський виступ наробив багато шуму по всьому світі і правду кажучи, спричинив затвердження пакту Кельоґа як в самій Америці, так і по всіх інших державах, що раньше його підписали.

Якеж значіння має пакт Кельоґа і пакт Літвінова та які причини їх викликали?

Як відомо, північно-американські Зєдинені Держави стараються зрівнати свої морські сили з Анґлією та поділитися з нею пануванням на світових водах. Але підхід до цього зрівнання був досить дивний. За почином Америки влаштовано дві конференції (наради) в справі розоруження, у Вашінґтоні і Женеві, на котрих Америка старалася зрівнати свої сили на морю з Анґлією. Тим Америка хотіла показати перед цілим світом, що вона війни не хоче і як будує воєнні кораблі, то має на меті тільки оборону перед Анґлією та Японією. Так само пакт Кельоґа був пробою показати світови, що хоч Америка будує воєнні кораблі, але війни не хоче...

Практично пакт Кельоґа не має великого значіння, бо не говорить нічого про це, що робити тоді, як хтось, припустім, возьме і почне війну: чи його карати і хто має карати? Всеж таки треба сказати, що пакт Кельоґа має велику правну і моральну силу, бо будь-щобудь він говорить про відказ від війни і під тим відказом положені підписи 14 великих держав, навіть Радянщини!

Іншими причинами викликаний пакт Літвінова. Треба звернути увагу на те, що Радянщина окружена зі всіх боків анґлійською політикою. В ланцюху цеї політики перше місце, на думку більшовиків, займає Польща, яку вони уважають за найблищого свого ворога, кермованого анґлійською рукою. А відомо, що більшовики тепер воювати не хочуть, бо не можуть, отже страх перед всякими несподіванками приневолив більшовицьку дипльоматію виступити з предложенням підписати окремий мировий пакт, щоби довідатися про справжні пляни Польщі і Румунії. Відповідь була така, що Польща і Румунія так само не хочуть війни і готові підписати мировий пакт з більшовиками, але тільки спільно з балтійськими державами. Більшовики довго не похочували, щоби Польша підписувала мировий пакт разом з Латвією та Естонією, бо не хотіли, щоби Польща над ними старшувала та не створила одного протибільшовицького фронту, але врешті згодились і 9. лютого ц. р. в Москві був підписаний пакт Літвінова.

Яке буде практичне значіння цього пакту, покаже будуччина. Тепер можна тільки ствердити, що наслідком цього пакту навязуються дипльоматичні зносини поміж Радянщиною і Румунією, а можливе, що незабаром буде підписаний торговельний договір між Радянщиною і Польщею. Зате моральне значіння цього пакту велике. Адже Радянщина, Польша і Румунія відказалися від війни!

Але приглянувшися блище, ми бачимо, що вже при підписуванню цього пакту витворилися два „мирові фронти“: з одного боку Польща, Румунія, Латвія і Естонія, а з другого Радянщина, Литва і Фінляндія. Латвія довгий час не знала, до котрого фронту прихилитися — до польсько-румунського, чи до радянсько-литовського, аж врешті пристала до першого. В останнім часі Латвія заключила з Польщею навіть торговельний і комунікаційний договір і тим чином злучила свою політику з політикою Польщі. А Литва ні за що не хотіла підписувати пакту Літвінова разом з Польщею і підписала його окремо.

Як бачимо, навіть у мирових пактах є на Сході Европи значні суперечности. Це знак, що хотяй на Сх. Европи війна заборонена, але справжнього миру не видати. І хто знає, чи ті „мирові фронти“, які утворилися при підписуванню пакту Літвінова, не є ознакою майбутніх воєнних фронтів.

Все залежить від того, як буде розвиватися політичне життя в нутрі кождої держави.

За народнє здоровля та гріш.

Як кожда окрема людина повинна дбати про своє здоровля та про гріш, запрацьований крівавим потом, так і цілий нарід має своїм обовязком стояти на сторожі здоровля мас та того гроша, що ці маси добувають своєю працею.

Стверджено, що найбільшим злом народів є алькоголь. Пяниці тратять волю, умові творчі здібности, мірку моральних вчинків і здоровля фізичне (тілесне). Алькоголики — це інваліди, що обтяжують життя ґромадянства; це нечисть, яка зогиджує красу цього життя; це отруя, що вбиває їхніх нащадків і веде до винародовлення цілий нарід. Діти алькоголиків бувають хворими, ідіотами й злочинцями. Первісні племена диких країн, як тільки почали запиватися алькоголем, швидко вимирали.

Крім шкоди для здоровля, алькоголь приносить ще й шкоду матеріяльну. Величезні суми гроша йдуть марно. Нарід убожіє, культурно й господарчо не розвивається, стає невільником сусідів, предметом визиску. В 1926 р. українці під Польщею пропили й прокурили біля 220 міліонів. А в державнім буджеті Польщі дохід з алькоголю в цьому році означено в сумі 638 міліонів. Значить, пємо ще більше. Як високо можна було за ці гроші підняти освіту, сільське господарство, кооперацію, добробут?

Америка зрозуміла велике лихо від алькоголю й заборонила його продавати й вживати.

Особливо ясно зрозуміти це лихо повинні ми, українці, такі бідні в порівнанні з іншими народами. Нам для боротьби за наше істнування особливо потрібна здорова душа в здоровому тілі, освіта й господарський добробут. Пяниця, що викидає гроші на горілку, подібний до того козака, що добровільно випустив би з рук рушницю. Що він після цього був би вартий?

Тому всі свідомі українці, все наше громадянство, бачучи, яку згубу несуть нам розкидані по селах шинки й взагалі алькоголь, повинні розпочати завзяту й орґанізовану боротьбу з цим лихом.

Хвалити Бога, свідомість українців зростає, протиалькогольний рух потроху починається. Чуємо вже, що то там, то сям людність уже переводить плебісцит, робить постанови проти алькоголю, запікавлюється боротьбою з „зеленим змієм“.

Але ця боротьба не повинна бути „соломяним вогнем“, а впертим, тревалим ділом. Нехай ніхто не гадає, що боротьба з алькоголем є легка, що можна її раз перевести та заспокоїтись. Зменшіть чуйність на найкоротший час, пиянство знову почне віджнвати, як лихе зілля, яке треба постійно нищити. А для такої сталої боротьби потрібні постійні, добре, солідно поставлені орґанізації.

Уживання напоїв таке старе, як старе саме людство. Знаємо, що Ной опянів від виноградного соку. Знаємо, що пили вино на весіллі в Кані Галилейській. Знаємо, що й інші народи вживали подібних напоїв, а наші предки — меду.

Є урочисті хвилини в життю, як свята, весілля, інші родинні урочистости, коли слабкій людській волі не легко стриматися від напоїв. Отже, де відразу важко викорінити алькоголеві напої цілковито, там, для цих урочистих хвилин краще вже вживати меду. Як колись було на Україні.

Ми, українці, маємо нахил і здібности до бджільництва. Перейшло це до нас від дідів прадідів. Пасічництво в наші часи, коли земля роздроблюється, а селянські господарства карловатіють, є дуже потрібним. Помітно, що зацікавлення до нього зростає. На північно-західніх землях пасічники вже починають орґанізувати кооперативи.

Цей пасічничий рух, на мою гадку, треба тісно звязати з одного боку з дрібним сільським господарством, а з другого з протиалькогольним рухом. Де не можна усунути напоїв цілковито, там горілку й пиво треба випихати питним медом, а одночасно привчати населення взагалі до більшого споживання меду, який є дуже корисний для здоровля.

Для правильного ведення цеї акції треба всіх українських пасічників згуртувати в кооперативи, кооперативи повязати в союз і розпочати своє українське медоситництво, себто виріб питного меду. Від цього булаб потрійна користь: збільшилась би дохідність селянських господарств, горілка булаб замінена медом і булоб ослаблене лихо пиянства до найнижчого ступня. Тим самим зберігалосяб народнє здоровля й народній гріш.

В. Островський.

Зі сойму і сенату.

Виступи заступників українського народу.

На конституційній комісії велася 14. ц. м. дискусія над законопроєктом *про збори.* Пос. д-р *Блажкевич* (Укр. Клюб) боронив свободи всяких зборів без дозволу та зголошення і виступив проти права, яке дозволяє владі закрити збори задля „публичної безпеки“. Справа ще не рішена.

На засіданню інвалідської комісії пос. о. *Ганушевський* (Укр. Клюб) промовляв *в обороні інвалідів,* позбавлених ренти лише тому, що з ріжних причин не могли зголоситися на час до реєстрації. Домагався також поширення закону на інвалідів, що воювали *по українській стороні* з поляками. Рішено продовжити реєстрацію до кінця 1930 р. а домагання о. Ганушевського відіслати до підкомісії, яка займається уложенням закона.

На засіданню сенату 13. ц. м. маршалок Шиманський виступив гостро проти сойму за його опозицію проти уряду. Надіються тепер гострої відповіди сойму. Опісля обговорено *справу крівавих подій в селі Батятичах* (пов. Жовква). З у-

країнців промовляв сен. *Макух*, зазначуючи, що слідство переведено односторонно, бо тільки проти робітників, а проти поліції ні, тому домагався, щоби до Батятич вислати ще одну слідчу комісію, яка переведлаб справедливе слідство. Внесення сен. Макуха відкинено, а принято до відома звіт комісії.

На сенатській буджетовій комісії 14. ц. м. сен. Ґломбінський накинувся на українців, що вони нібито *тероризують поляків* у Сх. Галичині. Проти цього запротестував сен. *Горбачевський*, виказуючи справжній стан річи. Боротьба між обома народами тріває не від нині, її загострила світова війна, війна з 1918-19 р. і пізнійша політика польських урядів. Українці стануви на становищи права самовизначення, на якім стояли також поляки і це не є злочином.

В тій самій комісії 15. ц. м. сен. Горбачевський зажадав *польсько-українських написів* на залізницях, як це було за Австрії. Боронив також внеску на признання полекш при перевозі штучних навозів, насіння і рільничих приладів.

На засіданню повного сенату 14. ц. м. вибрано трьох *членів державного трибуналу*. Український Сенатський Клюб на основі сенатського реґуляміну мав право провести до трибуналу свого члена і визначив кандидатуру адв. д-ра Вол. Охримовича зі Львова. Однак поляки переголосували, вибравши до трибуналу самих поляків. Протест сен. Горбачевського не мав успіху.

На засіданню сойму 19. лютого посли польських лівих партій зголосили внесення на потягнення міністра скарбу Чеховича *до відповідальности перед державним трибуналом* за переступлення буджету в державних видатках. У звязку з тим внесенням міністер Чехович подався до димісії, однак уряд її не приняв, тому що буджет переступлено за згодою всіх міністрів. Внесення прийде під соймові наради за вісім днів. Дальше сойм радив над внесенням соціялістів про обезпечення на старість, над розпорядком про реформу судівництва та в справі заосмотрення населення вуглем.

Найблище засідання сойму буде в пятницю. Радити будуть над проєктом зміни конституції.

В справі парцеляції церковних ґрунтів.

(Докінчення.)

В наслідок цеї інтервенції відбулася дня 13. грудня м. р. в мін. земельних реформ в цій справі конференція з представниками Т-ва „Сільський Господар“. Негайно по одержанню запрошення віднеслося Товариство до митр. консисторії з просьбою о інформації, яке становище і який плян має митр. ординаріят в тій справі. Дотичний референт відмовив такої інформації. Доперва на особисте представлення заступника голови Товариства, посла Луцького у самого митр. Шептицького відбулася нарада, на якій усталено мотиви заряджень митр. ординаріяту і труднощі, які ставлять в переведенню розпродажі земельні уряди. На конференції, відбутій в мін. зем. реформ з представниками Т-ва „Сільський Господар“ обстоювало міністерство слідуючі принципи: 1. еректіональні маєтки належить уважати за маєтки „мертвої руки“, які становлять поза розміром полишеним на підставі конкордату, земельний запас в розумінню земельного закона; 2. в наслідок цього всяка продаж ерекціональних земель може відбутися тільки за попереднім уповноважненням через зем. уряди і мусить бути ними затверджена; 3. постанови земельного закону, що належить розуміти під рільною землею, мають примінення і до ерекціональних земель; 4. управнені до набуття цих земель є передовсім *вірні гр.-кат. церкви.*

Певно, що таку інструкцію дістали окружні земельні уряди і що парцеляція ерекціональних земель відбувається на підставі дозволів окр. зем. урядів і на умовах, означених *земельним законом.* Контракти продажі мусять бути предложені зем. урядам для провірення покупців і ціни землі.

Це пояснення дійсного стану річи подає Товариство на численні запитання і скарги, які надходять до нього. Самеж переведення парцеляції належить до ординаріятів. На їх рішення Т-во „Сільський Господар“ не може мати іншого впливу крім фахової поради, коли ординаріяти такої забажають.

Коли Т-во „Сільський Господар“ не виносило цього питання перед ширший загал, то це з цієї причини, що воно з законного боку формально досі не вирішене (виконавчого розпорядку до конкордату досі не маємо). Крім цього треба при наших умовинах підходити до цього питання доволі обережно і чисто річево.

Ходить передовсім о це, щоби перехід церковних маєтків в руки селянства відбувся без зайвих конфліктів. Всякі конфлікти враз з невідповідним переведенням цих реформ могли би земельним урядам дати притоку до їх переведення в свойому заряді. В такому случаю замісць змобілізування капіталу, якого у нас певно нема надміру, діcталиби ся нам заставні листи Рільного Банку.

І без цього неодномірне і несуцільне переведення цих реформ в кождій з трьох дієцезій не можна уважати *за корисне і щасливе.*

Остаточне переведення земельних реформ на ерекціональних землях далеко ще не довершене. В міру цього, як через парцеляцію великої посілости зменшується земельний запас, прийде черга на ерекції, які будуть примушені предложити свої законні внесення на вирішення арт. 4. і 5. земельного закону (полишений обшар). Лежить в інтересі загальнім, щоби парцеляція решти земель відбулась гладко і доцільно. Так само лежить в інтересі хліборобської продукції і матеріяльного забезпечення хліборобського духовенства, щоби будучі ерекціональні господарства були здорові і життєздатні. До цього дають постанови земельного закону певні можливости, які слід використати. Це є обовязком хліборобів-священиків в своїм власнім інтересі і в інтересі їхніх грядучих наслідників.

За Краєве Товариство господарське „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ у Львові:

Інж. Ю. Павликовський президент. *Інж. О. Охрим* секретар.

Сім чи більше податкових шкір?

Болячки нашого самоврядування.

Кажуть, що маємо ніби якесь громадське самоврядування і що громади мають право рядитись своїм добром по своїй вподобі та обертати частину своїх податкових гроший на справи пожиточні та корисні для всіх громадян. Громади мають право укладати громадські буджети ніби так, як вимагають цього громадські інтереси. А як виглядає це самоврядування в практиці?

Не знаю, як в інших повітах, але у львівському повіті громадські буджети укладає повітовий виділ, а властиво староста. Ось який указ дістав громадський уряд в Рясні Руській від нього (очевидно в польській мові):

„Повітовий виділ повідомляє громадський уряд, що на передбачені в буджеті на 1927-8 видатки доконав у заступстві громади виплату для таких позицій: кошти удержання ветеринарійної клініки 16 зол. 38, кошти щеплення віспи 20.17, кошти поборювання сухіт 5.31, на утримання окружної акушерки 19.02, на державну поліцію 109.64, на „пшиспособєнє войскове“ 50 зол., на „звйонзек стражи пожарней“ 2.50, на суспільну опіку 31 зол., на санітарні ціли 51.04, на летунство 4, зворот коштів за буджетові переписи 1.25 зол. На покриття повисших видатків повітовий виділ побрав з рахунку громадської зверхности з титулу додатку від податку від спожиття 310 зол. 28 с.“

В попереднім буджетовім році були майже ті самі накинені видатки з доданням:

„Кошти закупна державної фани 25 зол., кошти будівельних приписів 5 зол. і за доставу дерева 37.20 зол.“

От і бачимо, на які то „важні“ ціли призначив громадські гроші львівський староста. Чи всі вони у звязку з добром для селян? А де позиції на культурно-освітні ціли, на місцевих інвалідів, на бідних сиріт і дітий, яких повно по наших селах? Всего того громадські буджети не знають. Коли зважити, що львівський повіт має 138 громад і на кожду громаду накинено менше більше таку саму данину, то майже 42 тисячі золотих стягнено у Львівщині дорогою примусового самоврядування на ціли, що мають дуже сумнівну вартість для нашого селянства!

Кажуть, що в селянина є сім податкових шкір і тому стільки драчок на нього спадає. Та видко, що того за мало, бо дошукуються в нього осьмої і ще дальшої шкіри. Невже хотять обдерти його аж до кости?

Податник.

Для кого є протиалькогольний закон?

Даремна протиалькогольна акція в Скільщині.

Друга половина минулого року пройшла в Скільщині під кличем: геть з алькоголем, геть з коршмами! Багато громад перевело голосування за знесення коршем, цих гнізд моральної гнилі серед сільського населення. Громадяни масово спішили до голосування в надії, що нарешті позбудуться із села цього страшного лиха. Не перевели у себе голосування лише несвідомі, затуркані села, або такі, що сидячи в кишенях коршмарів, не хотіли собі їх наражувати.

Голосування відбулося як слід, про вислід повідомлено властиві власти, протестів не було ніде. Всі терпеливо ждали дня 1. січня ц. р., коли розпічнеться краще життя в селі. Та минув цей день, а коршми як були, так лишилися і люди дальше запиваються. Так є в селах Корчин Руст., Синевідсько, Підгородці та інших, а на стінах коршем пишаються дальше патенти, що позволяють продавати горівку.

А люде не хотять вірити. Таж ми голосували, то і так мусить бути! Таж закон мусить бути законом, не тільки для тих, що його ухвалювали, але й для тих, що його виконують! Невже для нас є тільки закон про податки та інші драчі? Невже маємо платити не тільки примусові, але й добровільні податки? А тимчасом коршмарі висміваніють голосування і тих, що до нього намовляли. Ликують і ті, що віщували невдачу протиалькогольної акції.

Щож на це влада? Влада була про все повідомлена. Та тут ніби забули про це пани зі скарбового уряду. В старостві, де є окремий протиалькогольний референт, відповідають, що не дістали в тій справі жадного приказу з гори і не можуть нічого вдіяти. Радять, щоби з громад вносили (громадські уряди) протести, а тоді щойно будуть доходження.

Тому булоб порадно, щоби це раз перевести акцію за знесенням коршем. І нехай з громадських урядів ідуть протести проти коршми до староства, до скарбового уряду і до скарбової палати у Львові. Не треба засипляти цеї справи! Треба доказати нашу непохитну волю усунути із села коршму! Ще раз спробувати, чи закон є законом. А тимчасом справою нехай займуться українські посли і пригадають де треба, що закон мусить бути законом. Невже і тут є дві ріжні мірки, інша для українського населення а інша для сусідського?

І. К.

Свинські синдикати.

Дрібні годівельники видані на їхню ласку.

Утворились два синдикати (спілки) для вивозу свиней з Польщі за границю: один у Варшаві, другий в Бидґощі. Тепер прийшло між ними до порозуміння, до утворення одного синдикату, що буде вивозити свині за границю без цла. Прийшло також до порозуміння, скільки худоби має йти на вивіз з ріжних сторін Польщі. На основі цеї умови Галичина має доставляти на вивіз 45 прц. свиний, Познаньщина і Поморє 28, Горішний Шлеськ 8, а давна російська займанщина 18 проц. Крім того синдикат має розділити континґент на поодинокі повіти.

Таким чином синдикат буде необмеженим паном на торговицях і буде встановляти довільні ціни на свині. Годівельник, що не належить до синдикату і змушений оплачувати цло, не зможе ставати до конкуренції. Годівельник буде виданий на ласку і неласку синдикату.

Так виглядає у нас опіка над хліборобством! Справою цею занялася соймова земельна комісія й ухвалила домагатися в соймі, щоби до синдикату допустити також заступників хліборобських орґанізацій, але чи до того прийде?

Стихійні нещастя.

Сніги і майбутні води.

Минули страшенні морози а зараз навістила Польщу друга катастрофа: величезна снігова заметіль, що засипала залізничі шляхи і припинила на кілька днів залізничу комунікацію. Снігові засипи доходять до двох метрів а в декотрих сторонах до 5 і 6 метрів. На всіх лініях львівської і станиславівської дирекції станув на кілька днів залізничий рух, а серед снігів на полях застрягли потяги, які подекуди щезли зовсім під снігом. Подорожні знайшлися в страшнім положенню. Худоба в товарових ваґонах померзла.

Така сама доля постигла машини й потяги, які вислано їм на ратунок. Тисячі робітників не могли дати собі ради зі снігом, так що до розкопування вжито військо. Львів під кінець минулого тижня був зовсім відтятий від світа, а край не дістав на час почти, отже й ґазет. Шкоди, які державний скарб потерпів від снігових засипів і припинення комунікації, обчислюють на 50 міліонів зол.

На головнім двірци у Львові знайшлося багато подорожних, що не могли вернути до дому і кілька днів терпіли голод і холод.

Тепер побоюються третьої стихійної катастрофи: повени! Нехай тільки потепліє, а до того вже йде, нехай зачнуть топитися сніги і леди, а ріки виступлять з берегів і води заллють цілий край. Повториться на весну те, що часто буває у нас літом від довготревалих дощів. Звичайна історія в країні, де неуреґульовані ріки.

Шкоди від морозу.

В городах, ставах і лісах.

Сьогорічна студінь відібється шкідливо на садівництві. Овочеві дерева тріскають від сильних морозів і є перетяті на двоє якби сокирою. Як настане весна, багато дерев змарніє. Заходить небезпека, що молоді деревця. особливо засаджені в осени. не витримають морозу і зісхнуть. Мороз наробив також великого знищення в огородничих інспектах. Озимим засівам мороз не пошкодив, тому, що вони забезпечені грубою верствою снігу.

Великі страти потерпіло селянство через те. що вимерзла бульба та інші земнеплоди. Перемерзла також худоба, а нема чим її годувати, селяни випродують її за безцін. Взагалі по селах велика біда.

Наслідки сьогорічної зими відчувають також рибні господарства. Лід у ставах доходить до одного метра грубости. В зимоховах вимерзало багато риб, наслідком чого ціни риб пішли в гору.

В лісах вимерзало багато дичини, особливо серен. Заяці з браку поживи підходили до людських осель і давались руками ловитися.

Зарібкова еміграція до Німеччини.

Рекрутація робітників і робітниць.

Німеччина зголосила запотребування на 63 тисяч робітників і робітниць з Польщі. Мають вони виїхати від марта до квітня ц. р. Це запотребування поділено на кілька воєвідств. На львівське воєвідство приділено 4.000 місць, з того на повіти Яворів 200, Рава Руська 200, Любачів 200, Ярослав 500 і Самбір 200, решта на польські західні повіти. Із станиславівського воєвідства можуть виїхати з повітів Калуш 500, Долина 300, Станиславів 500, Стрий 300, Жидачів 500 і Товмач 300 робітників. Запотребування на май і червень буде оголошене пізнійше.

З тернопільського воєвідства і з повітів львівського та станиславівського воєвідства, що не дістали приділу, будуть могли їхати лише ті, котрі вже торік були на рільних роботах у Німеччині, і ті, що дістануть контракти від давних німецьких роботодавців. Такі контракти приходять через уряд посередництва праці, інші не важні.

Громадські уряди в повітах, для яких признано якесь число еміґрантів, мають про це публично оголосити. Хто хоче виїхати, має записатися в громадськім уряді, де дістане чергове число, під яким його зареєстровано. Опісля будуть оголошені терміни рекрутації, які переведуть уряди посередництва праці в присутности делеґатів німецької робітничої централі.

Зареєстровані робітники і робітниці мусять підписати контракт праці, а по кількох днях дістануть зі свого староства пашпорти і в означених днях відїдуть до Німеччини. Першенство до виїзду мають ті, що вже працювали в Німеччині, а потім безземельні і малоземельні робітники.

Зарекрутовані до праці в Німеччині робітники дістануть леґітимації, які управнюють їх до половини залізничого білету на польських залізницях аж до німецької границі.

Близших пояснень уділяє Товариство Опіки над українськими еміґрантами у Львові, (вул. Городецька ч. 95).

Знову смертний присуд.

З приводу вбивства куратора Собінського.

Чотирнайцять днів тревала перед трибуналом присяжних суддів у Львові друга розправа проти Івана Вербицького і Василя Атаманчука, обвинувачених в убивстві шкільного куратора Собінського. Переслухано багато свідків, відчитано масу актів і на тій основі прокуратор домагався потверджения вини обох підсудних, причім заначив, що Собінського застрілив Вербицький.

Оборонець В. Атаманчука, адв. д-р Ст. Шухевич стверлив, що всі докази вини підсудного є тільки поліційними познаками. Оба обвинувачені були нареченими двох тіточних сестер, тому як майбутні шваґри разом фотоґрафувалися. Всі обставини промовляють за тим, що Атаманчук не міг бути тоді на місци, де доконано замаху. На другий день після вбивства він навіть жалував Собінського, що згинув так траґічно. Те, що говорили на розправі прокураторські свідки, не заслугує на увагу. Так само оборонець Вербицького, адв. д-р Старосольський ствердив, що розправа не доказала вини підсудного, бо зізнань такої напів божевільної людини, як Стецюкова, не можна брати поважно. Іншої думки були присяжні судді, котрі потвердили 9 голосами питання, чи Вербицький був безпосереднім виконавцем замаху, а 11 голосами питання щодо участи Атаманчука в ньому. На тій основі трибунал оголосив вирок, яким засудив Івана Вербицького на кару смерти через повішення, а Василя Атаманчука на 10 літ тяжкої вязниці.

Оборонці зголосили в імени засуджених жалобу неважности. На випадок амнестії кара смерти може бути перемінена на 15 літ вязниці.

Парцеляція приватних ґрунтів.

Скільки землі розпарцелюють?

В уряловім „Деннику Законів" оголошено розпорядок ради міністрів, що додає парцеляційний плян на 1930 р. На основі того пляну у львівському воєвідстві мав бути розпарцельованих 7.000 гектарів приватних ґрунтів, у станиславівському воєвідстві 6.000, а в тернопільському 9.000 гектарів. Від тих земельних просторів треба відрахувати ґрунти вже розпарцельовані.

Чи українське селянство буде допущене до цеї парцеляції, інше питання. А навіть якби було допущене, то звідки возьме гроші на купно землі?

Залізниця мусить платити

за пожежі, викликані іскрами з паровозів.

В селі Зарванипя, пов. Золочів, вибухла дня 17. мая 1926 р. пожежа, що знищила 29 господарств. Причиною огню була іскра з паровозу особового потягу, що переїздив у віддалі сто кроків від хати критої соломою. Державне заведення взаїмних обезпечень виплатило погорільцям відшкодування, а рівночасно виступило на судову дорогу проти управи залізниць о зворот виплачених грошей.

Тому, що пожежа вибухла в день, коли іскор з паровозу не видко, отже безпосередніх свідка і доказу, що хата запалилась від іскри не було, залізнича управа спротивилась цьому домаганню і впевнювала, що огонь повстав від чогось іншого а не від іскри з машини. Однак суд не прихилився до виводів оборонців залізничої влади і в двох інстанціях признав слушність заведенню взаїмних обезпечень. Залізнича управа мусіла звернути асекурації грошеве відшкодування, виплачене погорільцям.

Це рішення важне для всіх подібних випадків, які бувають дуже часто.

Фабрика калік.

Як дім поправи поправляв дітий?

У Варшаві відбувся судовий процес, що розкрив страшні відносини, які панували в поправчім заведенню у Студенцю. Є там школа для мололітних проступників. Завданням цеї школи викорінити з дітий нахил до крадіжі, розбишацтва та інших злочинів і привчити їх до порядного життя. Тимчасом виховавці розуміли своє завдання інакше, бо поводились з дітьми як зі скотиною, впоюючи в них наче в звірський спосіб. Держали їх в голоді і холоді, били різками і киями, запрягали їх до плуга й орали ними, тортурували їх в дикий спосіб, так, що діти хорували, вмирали з голоду та від побоїв, а інші ставали каліками. Слухи про катування дітий доходили до висшої влади, але як хто приїхав на оглядини, управа вбирала дітий гарно й показувала візитаторови, а побитих і калік замикала в пивницях або виправляла в поле.

Нарешті все виявилося, справою занялися ґазети, заговорили про неї в соймі і студенецьких катів поставлено перед суд. Розправа виказала страшні річи, які ділися в цім домі поправи, що був фабрикою фізичних і моральних калік, та скінчилася засудом усіх обвинувачених. Директор Квасневскі дістав один рік вязниці, його помічник Ґрохаля три роки, а інші „вихователі" від 6 місяців до року вязниці.

Добре поправляють злих дітий польські доми поправи, нема що казати!

—о—

В справі військового податку.

Хто має платити, а хто ні?

На основі окремого закона з 1926 р. особи, звільнені від обовязку військової служби, оплачують військовий податок. Відповідно до категорії цих осіб податок виносить 10 до 20 зол. річно.

Платити військовий податок обовязані ті, що перенесені до резерви на основі давного закона арт. 56, признані за здібних до військової служби в загальнім ополченю, так звана категорія Ц і Д та признані за зовсім нездібних катеґ. Е. Не платять податку особи, перенесені до резерви або зачислені до загального ополчення за той рік, коли відбували військові вправи. Резервісти оплачують військовий податок до 40-го року, а ополченці до 50-го року життя.

Тепер міністерство внутрішних справ з міністерством справ військових пояснило обіжником до всіх влад загальної адміністрації, що особи, звільнені від військової служби при лікарській ревізії, не підлягають обовязкови платити військовий податок.

Що чувати у світі?

СПРАВА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШОСТЕЙ буде поставлена на дневний порядок Союзу Народів, що зійдеться на наради 4. марта ц. р. Німецький міністер заграничних справ Штреземан вислав до секретаріяту Союзу Народів лист, щоби в програму нарад поставити таку справу: „Союз Народів запоручує міжнародні ухвали про охорону національних меншостей". Німецькою акцією запепокоєні держави, що мають діло з національними меншостями, і вже тепер готовляться до оборони. Нема сумніву, що буде видвигнена українська справа. Канадійського заступника при Союзі Народів обсипують американські українці відповідними письмами.

СПРАВА ТРОЦЬКОГО, провідника більшовицької опозиції проти радянського уряду, не перестає займати уваги світа. Коли зі сторонниками Троцького більшовицький диктатор Сталін упорався гладко, висилавши їх кілька тисяч на Сибір, то з Троцьким була трудніша справа. Він навіть на засланню в Туркестані був небезпечним і тому Сталін вигнав його раз на все з Радянщини. Але де властиво Троцький подівся, не знати. Про його побут появилися ріжні суперечні вісти. Більшовицькі ґазети пишуть, що він находиться в Туреччині, звідки написав лист до німецького уряду, щоби позволив йому замешкати в Німеччині. Одначе є слухи, що до Туреччини приїхав хто інший, подібний до Троцького, а сам Троцький вже не жиє. Всьо можливе.

ДОМОВА ВІЙНА В АФҐАНІСТАНІ перемінилася у війну всіх проти всіх. Ріжні племена лучаться одні проти других, переходять з одної сторони на другу, попирають раз одного претендента до королівського престола, раз другого й третього, так що серед загальної суматохи ніхто не є паном положення. Справа короля Аман-Улага погіршилася, так що він хоче виїхати раз на все до Европи, вважаючи дальшу боротьбу за престіл безвиглядною.

Присилайте негайно коляду та списи громад і гуртів, що колядували на „Рідну Школу", щоби увійшли у загальний виказ коляди по повітам і громадам, який ладить до друку Головна Управа „Рідної Школи" у Львові, Ринок, ч. 10.

НОВИНКИ.

— **Припинення парцеляції церковних ґрунтів.** Окружні земські уряди припинили, як доносять польські ґазети, парцеляцію церковних ґрунтів у львівській і перемиській дієцезії нібито з причини нарушення вказівок, виданих гр.-кат. ординаріятами, та з причини нарікань місцевого населення.

— **Зміна поганих назвищ.** Соймова адміністраційна підкомісія в польськім соймі приняла проєкт закона, що улекшує зміну назвищ, які осмішують і понижують чоловіка. Незаможні люди можуть змінити назвище зовсім безплатно.

— **Буде гарне літо.** Кажуть, що цього року треба сподіватися гарної весни та дуже горячого літа. На основі досвідів над погодою стверджено, що теплота в році вирівнується і після морозних зим наступають звичайно горячі літні місяці.

— **Відложення зборів.** Загальні збори „Сільського Господаря", визначені на 14. лютого ц. р., і загальні збори Ревізійного Союзу українських кооператив, визначені на 16. ц. м., не відбулися, тому, що делеґати з причини морозу і припинення залізничого руху не могли приїхати. Збори „Сільського Господаря" перенесено на

1. березня, з Ревізійного Союзу на половину березня ц. р.

— **Свині для Австрії.** Переговори між делегатами польського синдикату для вивозу свиний з австрійським урядом скінчилися договором, що Польща може що року вивозити до Австрії 550 тисяч свиний (10 тисяч тижнево). Минулого року вивезено з Польщі до Відня поверх 800 тисяч штук.

— **Охорона дичини.** З днем 10. лютого ц. р. ловецький закон заборонив полювати і продавати дику звірину. Заяці і рябчики підлягають охороні від 1. лютого.

— **Голодівка політичних вязнів.** Стоп'ятьдесять політичних вязнів у Ковні (в Литві) розпочало голодівку. Доси умерло 10 вязнів з голоду. До голодівки прилучилися також увязнені жінки.

— **Як за давних часів.** В селі Мезечат на Угорщині відбулося весілля віттового сина. До весільного стола засіло 700 гостей, місцевих людий і з околиці. Бенкет розпочався пополудни, а скінчився аж на третій день. За той час зїли 15 тучених свиней, 150 качок, 800 штук ріжного дробу, 420 штук ріпи, 200 слоїків конфітур, 2000 яєць і 6 сотнарів муки. Чотири циганські орхестри грали 48 годин. У нас на такі весілля люди за бідні і за розумні.

— **За вязку ріща.** В лісі Пирогівка коло Сихова під Львовом гаєвий Петро Єнджейшин пострілив Станислава Зомбка, що хотів винести вязку ріща. Зомбек умер у львівському шпитали, а дикий гаєвий ходить дальше на волі.

— **Жертви морозу.** В цілій Румунії були страшні морози. На Буковині, північній Молдавії і Семигородських Карпатах замерзло около 100 осіб.

— **Арештування б. міністерського урядника.** Минулого року звільнили з посади урядника міністерства справедливости Н. Мазура. Він вернув до родинного села Острівця пов. Любачів і займався виробленням посад, позичок і т. п. В часі такої діяльности допустився ріжних обманств, наслідком чого його арештували.

— **Цигани вимерзають.** Останні сильні морози далися в знаки бездомним волокитам, що ніде не загріють місця — циганам. Коло села Шпакова під Рівним замерз цілий табор циганів, зложений із сімох родин. Відратувати вдалось тільки три особи. А в янівськім повіті коло Люблина замерзло 34 циганів. Нещасна циганська натура довела їх до загибелі.

— **Замерзла перед шлюбом.** До міста Пйотркова їхав Йосиф Кухар зі своєю нареченою Маріянною Малиновською до шлюбу. Коли приїхав на місце, побачив, що дівчина по дорозі замерзла. Завіз її до лікаря, але вже було за пізно. З розпуки завернув коні і привіз труп на до її родичів, котрі замісць весілля мусіли робити похорон.

— **Сповідь рабіна.** В місточку Комарові люблинського воєвідства умер тамошній рабін, котрий приказав у тестаменті, щоби його не ховали в гробі як інших жидів, але взяли за руки та ноги і кинули в яму і то коло знаної в цілім Комарові грішниці. Дітям своїм заборонив іти за домовиною, бо за нею будуть товпитися дияволські духи. Дальше написав у тестаменті, що він за життя допустився всяких гріхів, які тільки можливі на світі, отже: помагав богачам і обманцям а кривдив бідних. Забирав гроші вдовам і сиротам, трефну їду робив кошерною, а кошерну трефною, не молився, не святкував суботи. Грішив зі замужними жінками і т. д. Взагалі нема гріха, якого я не допустився — писав він. — Тому нехай моє імя буде прокляте на віки! Не тільки не вільно класти мого грішного тіла коло моїх родичів, але кривда буде тій грішниці, коли мої кости зложать коло неї". Серед місцевих жидів і в цілій околиці отсей тестамент викликав велике враження.

— **Самосуд.** В селі Ліщинах пов. Кельце вибух в ночі огонь. Зачали горіти нараз чотири стодоли, що згоріли до тла. Хтось бачив, як спід одної стодоли втікав якийсь чоловік і роздався крик: ловіть палія! Коли його зловили, показалось, що це бувший органіст Крупа, якого ціле село ненавиділо. В одну мить Крупу затягли до горіючих будників і там затовкли колами на смерть. Опісля страшно замаскованого трупа виволікли за село і кинули при дорозі. Тепер влада робить слідство, шукаючи учасників самосуду.

— **Війна за жінку.** В касарни самохідного дивізіону в Бидгощи сталася кривава подія. Між сержантами Новосадом і Крачинським була ворожнеча, тому, що Новосад баламутив жінку Крачинському. Щоби вияснити справу, обоє Крачинські вийшли до мешкання Новосада. На їх вид Новосад почав стріляти і ранив тяжко Крачинську, що хотіла заступити свого чоловіка. Тоді Крачинський добув револьвера і пятьма стрілами положив Новосада трупом. Його арештовано а жінку відставлено до шпиталю.

— **Горе бандитам,** але в Афганістані! Бандитизм процвитає там в спосіб нечуваний, але й боротьба з ним лихом не менш нечувана. Недавно зловили там трьох грабіжників, що напали на каравану. Аман-Уллаг казав кождого з них привязати до гарматнього дула. Вистріли рознесли їх на кусники.

— **Вовки під Львовом.** В брюховицьких лісах коло Львова появились вовки. Недавно шість вовків напало на янівськім гостинци на візок одного різника. Коні сполошилися, зломили дишель і втікли, а різник лишився сам на візку. Аж надїхало авто і сполошило трубкою голодних звірів. Згодом вовки осадилися з тим і напали на інше авто. Доси ніхто під Львовом не впав їх жертвою. В інших повітах також показалися вовки. В лісах коло Жовкви пожерли гаєвого.

— **Найстарший чоловік.** На Кавказі в селі Лати живе селянин Микола Шапковський, що є мабуть найстаршою людиною на світі. Уродився в 1782 р. за часів панування цариці Катерини II., отже має 147 літ. Він ніколи не хорував і був три рази жонатий. Тому 27 літ, отже маючи 120. носив тягарі, які з трудом підносили 25-літні молодики. З лиця не виглядає на такого старця. Видить добре, трохи недочуває і має тільки один зуб.

Гарний примір.

Відгомін 60-ліття Товариства „Просвіта".

Дня 8. п. м. одержало Т-во „Просвіта" у Львові чеком квоту 3 зол., як вкладку на 1929 рік, з такою допиською: „Слава Ісусу Христу! Дорогеме Т-во „Просвіта" від 60-літного ювилею і з початком 15-го року життя вступаю в твої ряди і хочу бути до кінця мого життя. Прошу вислати мені грамоту і катальог книжок. Здоровлю тебе, Дорога Мати, господарський син".

Цей теплий вілгук сільського хлопчини та розуміння національного і громадянського обовязку ставимо в примір усій українській молоді.

ДОПИСИ.

НОВОСІЛКА ГРИМАЛ. пов. СКАЛАТ. Оснування кооперативи. В грудні м. р. відбулись у нас перші загальні збори кооперативи „Народний Дім". Реферат про значіння кооперації виголосив п. Ол. Пісецький з Зеленої, після чого вибрано надзірну раду (п. Дмитро Рудяк голова) та управу, до якої увійшли Мик. Гуска, Мих. Рудяк і Вол. Димедась. Всі чесні громадяни тішаться своєю новою установою і всіми силами її підтримують, не зважаючи на ворожу роботу місцевих капанів, що підтримують жида. — **Член.**

ПЕЧЕНІЖИН. Просвітнє свято. Заходом ювилейного комітету улаштовано у нас велике ювилейне свято „Просвіти". Розпродано сотню наліпок на вікна і булоб більше розійшлося, якщоб енергічнійшим був голова комітету. Рано відправив о. А. Пельвецький Службу Божу, зібрав дар „Просвіті" та захотів селян гідно відсвяткувати 60-літний ювилей товариства. По вечірни у прикрашеній читальняній салі відбувся концерт з ріжнородною програмою, як вступне слово селянина І. Самокишина, співи під управою п. Дувіряка, дута і смичкова орхестра під дир. п. Маньковa і Грабовського і деклямації. Закінчено національним гимном. Останню точку — живий образ дітий Рідної Школи староство заборонило виставляти, бо говориться там, що Україна за Володимира Великого сягала від Попраду по Донець.

ТОКИ пов. ЗБАРАЖ. Аматорський гуртoк. При місцевій читальні „Просвіти" є аматорський гурток, що істнує ще сперед війни і розвивається зовсім гарно. З хвилею, як поправлено салю Народнього Дому і виставлено сцену, вистави відбуваються дуже часто, все при великій участи населення. Спершу гурток був під лихим проводом, бо зароблені гроші йшли на пятінку і забави, але головним винуватцем був недбалий читальняний видїл. Коли змінено виділ, до якого ввійшли люди діяльні і повні запалу до культурно-освітного діла, справа змінилася на краще. Читальняна каса почала діставати дохід з вистав. Провідником і режісером аматорського гуртка став п. Іван Сікора, знаменитий виконавець мужеських роль. Виставлено з великим успіхом між іншими „Куму Марту", „Ніч під Івана Купала", а недавно „Мати-наймичку". Побіч Сікори вибиваються на перше місце Нуся Салюківна і Зоня Іванусівна. Коли режісерови вдасться завести більше карности і слухняности, то аматорський гурток в Токах, як на сільський, буде стояти на досить високому мистецькому рівні. Бажаємо йому дальших гарних успіхів. **Односельчанин.**

КОРЧИН пов. СКОЛЄ. Побіда кооперативної ідеї. Наша кооператива мала спершу багато ворогів, бо виступали проти неї не тільки жидівські крамарі, яких було в селі аж сім, але й свої, збаламучені селяни. На кооперативних робітників сипались доноси, а навіть судові скарги. Але кооперативна ідея побідила. Численні сходини, анкети та розмови помогли їй вкорінитись і дійшло до того, що двох жидів, між ними найсильнійший жидівський склепар, що найбільше смівся з кооперативи, мусіли звинути свої крамниці. Заложено навіть філію в Корчині шляхотському. Крім того заходом теперішньої кооперативної управи приступлено до заложення кооперативної каси. Вписалося понад сто членів з Корчина рустикального і шляхотського та зложено доси понад 900 золотих удїлу. Незадовго мають відбутися перші загальні збори кооперативної каси. Честь ідейним громадянам, що мимо ворожих перешкод прямують до висшої цілі! **Учасник.**

Ширіть „Свободу"!

Ціни у Львові.

Збіжє: Пшениця 47—48, жито 35, ячмінь бров. 35, на мливо 30, пастівний 36, овес 36, гречка 37, просо 45, кукурудза 36, фасоля 55—140, горох 40—55, сіно 18—20, солома 8—9.

Худоба. За 1 кг. живої ваги: воли 1.50—1.60, корови 1.50—1.60, телята 1.30—1.60.

Оповіщення.

Віче у Львові. Заходом Народньої Організації Українців міста Львова відбудеться в неділю, 24. лютого ц. р. о год. 11.30 в пол. в салі ім. Лисенка, при вул. Шашкевича ч. 5. **НАРОДНЄ ВІЧЕ В СПРАВІ ВИБОРЧОЇ ОРДИНАЦІЇ ДО РАДИ МІСТА ЛЬВОВА.** Реферує посол д-р Степан БІЛЯК. По рефераті дискусія.

Позір Турчанщина! Партійний Зїзд мужів довіря відбудеться в **Турці** в середу, 6. марта ц. р. в салі „Просвіти". Політичний реферат виголосить пос. Д. Великанович. Початок о год. 12 в полудне.

Загальні збори українського протиалькогольного Т-ва „Відродження" відбудуться у Львові, в середу 27. лютого ц. р. в 4 год. попол. в салі „Українській Бесіди" (Народний Дім І. пов.), з отсим денним порядком: 1) Відчитання протоколу; 2) справоздання; 3) вибір нового виділу; 4) зміна статута; 5) Внески й запити. — За Виділ Товариства: **Гр. Микетей**, заст. голови. **Ст. Личківський**, секретар.

Видає С-ка „Діло", зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — В друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.